

Didascalica cccxviii patrum Nicaenorum

Πίστις τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ ἁγίων θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ· καὶ διδασκαλία πάνυ θαυμαστὴ καὶ σωτήριος περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. –Εὐλόγησον.

Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ· τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα, παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς· καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν. Τοὺς δὲ λέγοντας· Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἢ ἐξ ἑτέρας οὐσίας ἢ ὑποστάσεως φάσκοντας εἶναι τὸν ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· τούτους ἀναθεματίζει ἡ ἁγία καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἁγίας ταύτης πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, τῆς ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐκτεθείσης πρὸς φωτισμὸν τῶν ψυχῶν, καὶ εἰς τὸ γνῶναι τίς ἡ αἰτία ἐκάστης ῥήσεως τῶν ἐν αὐτῇ ὁμολογησάντων ἐπισκόπων, τὸν ἀριθμὸν τριακοσίων ὀκτῶ καὶ δέκα, μᾶλλον δὲ οἴκου μενικῆς οὔσης συνόδου. Ἔτι δὲ ἀκολούθως τῇ προγεγραμμένῃ πίστει, ἀναθεματίζομεν τὴν Σαβελλίου πίστιν τὴν λέγουσαν, τὸν αὐτὸν εἶναι Πατέρα καὶ 28.1638 Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα· σφάλονται γάρ· ἀτελεῖς εἶναι τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα· ὡς ὅτι ὁ Πατὴρ αὐτός ἐστιν ὁ Υἱός· ὁμοίως καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· ὡς εἶναι φησιν ἐν πρόσωπον· τρία δὲ ὀνόματα. Ταῦτα γὰρ ἀλλότρια τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τυγχάνει· Πατέρα γὰρ οἶδαμεν τέλειον Θεόν, ὁμοίως καὶ Υἱὸν τέλειον, ὡσαύτως καὶ Πνεῦμα ἅγιον· μίαν βασιλείαν, μίαν οὐσίαν, καὶ μίαν θεότητα. Ἔτι δὲ ἀναθεματίζομεν τὴν Φωτεινοῦ πίστιν, τὴν λέγουσαν, ἀπὸ Μαρίας καὶ ὧδε εἶναι τὸν Υἱόν· καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν πρὸ τούτου· ἀλλὰ προωρικῶς λέγεσθαι ἐν ταῖς Γραφαῖς· ἀπὸ δὲ Μαρίας εἶναι αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα. Ταῦτα δὲ ἀλλότρια καθολικῆς πίστεως οἶδαμεν· ὁ γὰρ Υἱὸς ἀεὶ γεννηθεὶς ὑπῆρχε καὶ ἐν Πατρὶ ἦν, καθὼς γέγραπται· οὐκ ἦν γὰρ ποτε ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς σὺν Πατρὶ· ἀλλ' ἦν ὁ Πατὴρ, πάντοτε τὸν Υἱὸν ἔχων· ἀδύνατον γὰρ τὸν Πατέρα καλεῖσθαι κατὰ προκοπὴν, ἀλλὰ ἀεὶ Υἱὸς σὺν Πατρὶ, ὡς προείπαμεν· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· γεννηθεὶς σὺν Πατρὶ, ὡς προέγραπται. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὕτω πιστεύομεν· Πνεῦμα θεῖον, πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα τέλειον, παράκλητον· λαλήσαν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις, καὶ ἀποστόλοις· καταβὰν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην. Περὶ δὲ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ οὕτω πιστεύομεν· ὅτι ἀνέλαβεν ἄνθρωπον τέλειον ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου Μαρίας, διὰ Πνεύματος ἁγίου, οὐκ ἀπὸ σπέρματος ἀνδρός· σῶμα δὲ καὶ ψυχὴν ἐν ἀληθείᾳ καὶ εὐδοκίᾳ· οὕτως γὰρ ἦλθε τέλειος, σῶσαι τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὅτι ἔπαθεν, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 28.1639 ἀνέστη· καὶ ὅτι εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη· καὶ ἐκάθη σεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ἀποθεώσας τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔλαβεν· καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Εἰ δὲ πῶς προωρικῶς αἱ θεῖαι Γραφαὶ λέγουσιν, αὐτῷ ὡσπερ κτίσματος τὸ κατὰ σάρκα καὶ πληροῦσθαι καταλαμβάνομεν. Ἔτι ἀναθεματίζομεν τοὺς μὴ ὁμολογούντας εἶναι ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ πάσας τὰς αἱρέσεις. Ἀναθεματίσθη δὲ καὶ ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἢ ἄθεος πίστις τῶν Ἀρειανῶν, ἐν τῷ πιστεύειν καὶ λέγειν, γεννηθέντα

καὶ οὐ ποιηθέντα· αὐτοὶ γὰρ λέγουσι κτίσμα τὸν Υἱὸν εἶναι. Πρὸς δὲ τὸ ἀναπληρῶσαι πάντα τὰ τῆς πίστεως μέρη ἔτι ὁμολογοῦντες ταῦτα λέγομεν· ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕν βάπτισμα, εἰς μίαν Ἐκκλησίαν, εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν, εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, εἰς κρίσιν αἰώνιον. Τὸν Θεὸν ὁμολογοῦμεν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· Πατέρα ἀκατάληπτον, ἀπερινόητον, ἀόριστον, καὶ ἀνόητον· πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός· θελήματι δὲ αὐτοῦ καὶ ἀληθείᾳ καὶ εὐδοκίᾳ ὄφθην καὶ λαλήσαν προφήταις, καὶ δικαίοις· τῷ Ἀδὰμ, τῷ Νῶε, τῷ Ἀβραάμ, τῷ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακώβ, Σαμουὴλ τε καὶ Δαυΐδ, Ἡλίου καὶ Ἐλισσαίῳ· καὶ τοῖς λοιποῖς ἁπαξπροφήταις· Θεὸν αὐτὸν ὄντα τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὅσα δὲ ἡ Γραφή λέγει, ὀφθαλμὸς Κυρίου, ὦτα Κυρίου, καὶ ὅσα τοιαῦτα περὶ Θεοῦ λέγει ἡ Γραφή, ἀληθῆ εἰσιν· καὶ οὕτως πιστεύομεν· ἀκαταλήπτως δὲ καὶ ἀπερινοήτως· καὶ πάντα ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα εἶναι Θεοῦ. Ἔστι δὲ ὁ βίος τῶν υἱῶν τῆς αὐτῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναζόντων καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, καὶ ὡς τοῖς υἱοῖς αὐτῶν ἐντέλλονται· πρῶτον αὐτοὶ οὕτως διάγοντες καὶ διδάσκοντες· οὕτως χάριτι ἔστε σεσωσμένοι. Ἄλλ' ἡ χάρις βούλεται αὐθαιρέτους εἶναι καὶ παντὸς καλοῦ, καὶ ἀγαθοῦ· καὶ ζηλωτὰς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἄξιον· καὶ αὐτὸν εὐτρεπίζειν· πρόδηλον καὶ ταῦτα φυλάττειν· καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγαπήσεις αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· οὐ φονεύσωμεν· οὐ μοιχεύσωμεν· οὐ παιδοφθορήσωμεν· οὐ φαρμακεύσωμεν· οὐ κλέψωμεν· οὐ ψευδομαρτυρήσωμεν· οὐ διχοστατήσωμεν· ἀπεχώμεθα πνικτοῦ καὶ αἵματος, καὶ πλεονεξίας. Ὅρα, ἄνθρωπε, μήτις σε ἀπατήσει τῆς πίστεως ταύτης· ἐπεὶ παρεκτός σε Θεοῦ διδάσκει. Ταῦτά εἰσι τὰ προφανῆ ἀμαρτήματα· αἱ δὲ ὡς ἐλάχισται φαινόμεναι ἐντολαί· ὧν καὶ αὐτῶν λόγον ἀπολύσωμεν· τοὺς μονάζοντας γυναικῶν ὑπὲρ πάντα κεχωρισμένους εἶναι· μήτε εἰς ὁμιλίαν αὐτῶν ἔρχεσθαι, μήτε ὄραν αὐτάς, μήτε φιλοτιμεῖσθαι, ἵνα μὴ ἄδη αὐτῶν· ψυχῆς ζημία γένηται· ἐὰν μοιχεύῃ ἡ καρδιά σου, ἀμαρτάνεις μεγάλως. Φυλάττεσθαι δὲ πάλιν μὴ εἶναι δίγλωσσον ἢ δίγλωμον, μὴ ψεύστην, μὴ κατάλαλον, μὴ ἀκαίρως περιπατοῦντα, μήτε ῥεμβόμενον, μὴ ἀναίσχυντον, μήτε ὀργίλον, μήτε πάροινον, ἢ φιλάργυρον, μὴ υπερήφανον, μὴ αὐθάδη, μὴ σαπρὸν λόγον φέροντα, μήτε ὄρκον 28.1640 ὅλως τὸ παράπαν· ἀλλὰ τὸ, ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ, οὐ, οὐ· καὶ ἐὰν πού ἀνάγκη τινὰ λέγειν ἐν ὁμιλίᾳ, γίνωσκε. Ἀλήθειαν λέγω· οὐ ψεύδομαι. Τὸ δὲ σεβάσιμον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὄρκω μὴ λάβε, μήτε τινὰ ὄρκω, καθὼς εἶπε τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ σφάλματα οὐ προσήκει, οὔτε ἀρμόζει τοῖς μοναχοῖς· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ἐκκλησίας ἐκβάλλειν τὸν μὴ παραφυλαττόμενον ἐν τούτοις. Ἔτι δὲ αὐτὸν μὴ γυμνοῦν ἐνώπιόν τινος τὸ σύνολον, εἰ μὴ δι' ἀνάγκην ἀσθενείας, ἐν λουτρῷ, ἢ διὰ πάθος, ἢ ἐν βάθει ὑδάτων. Μηδὲ ὑβρίσης ἀδελφὸν ῥακά, ἢ μωρόν· ἑορταῖς δὲ ἐθνικαῖς μὴ συγκοινωνεῖν· τὰ σάββατα μὴ φυλάττειν, καθάπερ οἱ Ἰουδαῖοι· μὴ μαγεύειν· μὴ φαρμακεύειν· μηδὲ συμπράττειν ταῦτα ἐπὶ νόσω ἢ πάθει ἢ ἐν δείγματι· μὴ ἀπέρχεσθαι πρὸς ἐπαιδόν· μήτε φυλακτήρια ἐαυτῷ περιτιθέναι· μήτε περικαθαίρειν μήτε ἀφ' ἑαυτοῦ μήτε ἀπὸ ἄλλου τινός· ἀλλὰ πάντοτε τὸ σῶμα φύλαττε ἀπὸ πάσης αἰσχροτήτος καὶ ἀσελγείας· μήτε ἔχειν γυναῖκας συνάκτους (φ. συνεισάκτους) καθάπερ τινὲς ἀγαπητὰς ὑπέθεντο· τάχα ἐπ' ἐσχάτων μισηταὶ ἐν αὐτῷ εὐρεθήσονται, καὶ πικρότεροι χολῆς· μὴ ἔχε κατὰ ψυχὴν ἔχθραν κατὰ τινος, καὶ γένηται ἢ προσευχή σου ἀπρόσδεκτος· μὴ συνεύχου μετὰ αἰρετικῶν ἢ μετὰ ἐθνικῶν, καὶ γένηται ἢ προσευχή σου ἀπρόσδεκτος· μὴ παράβαινε νηστείαν Κυρίου, τοῦτ' ἔστι τετράδα καὶ παρασκευὴν, εἰ μὴ ἔτι ἐπὶ νόσω βεβάρησαι· χωρὶς τῆς ἐβδομάδος τοῦ ἀγίου Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, τῶν δώδεκα· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀκριβῶς φύλαττε. Μὴ λύειν τὴν νηστείαν χωρὶς ἀνάγκης· εἴτε καὶ

2

ἀδελφὸς πρὸς σὲ ἐνδημήσει, μετὰ δὸς ἀγάπην διὰ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ· σὺ δὲ μὴ γεύση ἕως ὥρας ἐννάτης. Νηστείαν δὲ λέγω τὴν τεταγμένην, τοῦτ' ἔστι πρὸ πάντων τὴν ἀγίαν καὶ ἔνδοξον τεσσαρακοστὴν, καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου τετράδα καὶ παρασκευὴν· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας, ἡγουν δευτέραν, τρίτην, καὶ πέμπτην, ἐὰν δύνασαι ἀπὸ ἰδίας προαιρέσεως νηστεύειν, ἔσται ὁ μισθὸς σου πολὺς· ἐν ταύταις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ παρὰ τὴν ὥραν διάκρισις γίνεται εἰς φίλον ἐπίσημον· καὶ οὐκ ἔστι κριμα διὰ τὴν ἀγάπην· ἡ δὲ τεταγμένη νηστεία ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων διάκρισις γίνεται· ὁ δὲ παρακούων αὐτὴν ἀπόλλυται μετὰ τῶν γαστριμάργων· ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα τοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια. Τὸ σάββατον μὴ νήστευε ὅλην τὴν ἡμέραν· ἀπρεπὲς γάρ ἐστιν ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου μέχρι δυσμῶν ἡλίου νηστεύειν· ἔξεστι δὲ ἕως ὥρας ἕκτης ἢ ἑβδόμης· τὸ δὲ περισσὸν Ἰουδαϊκῆ αἵρεσις ἐστίν· ἅπαξ δὲ μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐν σαββάτῳ, εἰ μὴ μόνον τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ Πάσχα· ἡ δὲ τῆς τετράδος καὶ τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς νηστεία τεταγμένη ἐστίν ἕως ὥρας ἐννάτης· καὶ εἴ τι περισσὸν ποιήσεις παρὰ τὴν σε αὐτοῦ προαίρεσιν, ἔξεις τὸν μισθόν. Νηστεύων δὲ καὶ κοιταζόμενος, βλέπε μὴ φυσιωθῆς ἐν τύφῳ καὶ ὑπερηφανία· ἡ γὰρ φυσίωσις παγίς ἐστὶ τοῦ διαβόλου, 28.1641 δι' ἧς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πέπτωκεν· ὁμοίως δὲ δι' αὐτῆς τοὺς ἀνθρώπους καταβάλλει παγιδεύων. Μηδεὶς σε πλανήσῃ ἐν κυριακῇ νηστεύειν, ἢ ἐν ἑορτῇ δεσποτικῇ τὸ παράπαν· μηδὲ γονυπετεῖν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐν θεσμῷ Ἐκκλησίας, καθὼς προείπαμεν. Καὶ βλέπε μὴ σὲ πλανήσωσί τινες Μαρκιανισταὶ ἢ ἕτερα αἵρεσις νηστεύειν ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ. Μόνον δὲ τῶν συν ἄξεων, τῆς ψαλμωδίας, καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων μὴ ἀμέλει· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Ἄξιον σεαυτὸν εὐτρεπίζου τῆς ἀχράντου κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ εἰς κριμα ἐσθίης καὶ πίνης. Μὴ ἀμέλει πλύνειν πόδας μοναχῶν ἐρχομένων πρὸς σὲ· ζητηθήσεται αὕτη ἢ ἐντολὴ παρὰ τῶν ὑπερηφανουσάντων αὐτὴν, εἰ καὶ ἐπίσκοποι ὦσιν· ὁ γὰρ τούτων Κύριος πρῶτος ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, παραγγείλας αὐτοὺς οὕτως ποιεῖν. Μὴ γίνου φιλάργυρος, ἢ αἰσχροκερδής. Μὴ πολὺ χρῆμα, μὴ θέλε κτᾶσθαι ἀργύριον ἢ χρυσίον πολὺ, ἢ μόνον ἐφόδιον χάριν καὶ τροφῶν καὶ ἀμφίων. Τὸ δὲ περίσσευμα δὸς τοῖς πένησιν· κρεῖττον γὰρ ἐν πτωχείᾳ καὶ ἐν ταπεινώσει δουλεύειν Θεῷ ἢ ἐν πλούτῳ καὶ ἀπάτῃ· οἱ γὰρ τοῦ μαμμωνᾶ φίλοι καὶ δοῦλοι Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύναται. Τὸ σύνολον οὖν μὴ πραγματεύου. Πολλὰ δὲ χωρία εἰσὶ μὴ σπείρουσιν· καὶ οἰκοῦνται ἐν τέχνῃ μὴ ἔχοντες, ἀναγκάζοντες πραγματεῦσθαι· καὶ μένουσι μονάζοντες κοπιῶσιν· πλὴν κἂν τόκους μὴ λάμβανε. Ἀγάπα δὲ πάντα ἄνθρωπον· καὶ εἰρήνευε μετὰ πάντων, χωρὶς αἰρετικῶν· ὁ γὰρ αἰρετικὸς λύκος ἐστὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης, καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος. Ἐὰν δὲ ἔχῃς χρήματα ἢ βρώματα, μετάδος τῷ μὴ ἔχοντι· μὴ ἔχων δὲ οὐκ ἐγκληθήσῃ. Ἐὰν ἔλθῃ τις δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ τι, καὶ ἔχῃς, δὸς αὐτῷ· καὶ μετὰ μακροθυμίας λάβε παρ' αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον καὶ μόνον· καὶ δίκαιος ἔσῃ. Καὶ μὴ δολιεύου ἐνώπιον Κυρίου· ἐὰν γὰρ ἔχῃς γεννήματα, ἢ ἄλλο τι, καὶ ζητεῖ λειπόμενος δανείσασθαι παρὰ σοῦ ἐξ ἀνάγκης, καὶ διὰ τὸ μὴ λαβεῖν σε τόκον, πωλῆς τιμιωτέρως ἵνα κερδήσῃ διάφορα, τοῦτ' ἔστιν διπλασιάζων· καταμέμφεται σε ἡ Γραφή λέγουσα· Δράσεται ὁ Θεὸς τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. Σκέψαι γὰρ καὶ ὄρα, ὅτι δανείζων ἐν ἀνάγκῃ τὸν πλησίον καὶ μὴ λαμβάνων· ἀνθ' ἐνὸς τόκου τρεῖς καὶ τέσσαρας ἀρχάς· ἀλλὰ δέκα λαμβάνει παρὰ τῷ Θεῷ. Γίνου ταπεινὸς καὶ ἡσύχιος, τρέμων διὰ παντὸς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Μὴ γίνου μάχιμος· μηδὲ τύπτε ἄνθρωπον πολλὰ, εἰ μὴ μόνον παιδίον ἐν γράμμασι πρὸς παιδείαν καὶ νοθεσίαν Κυρίου· καὶ αὐτὸ παρατηρημένως· μόνον διὰ φόβον μετρίως ὀλίγα καὶ ἑλαφρά. Σκόπει μὴ πως διὰ

σοῦ φόνος γίνηται, καὶ ἀπολέσης τὴν ψυχὴν σου ἐν μιᾷ ὥρᾳ· καὶ ἃ δοκεῖς ἔχειν ἀγαθὰ ἐκ νεότητος, ἀπρόσδεκτα γένωνται παρὰ τῷ Θεῷ, ὡς τοῦ Καῖν τὰ δῶρα· πολλαὶ γὰρ εἰσὶν ἀφορμαὶ τοῦ θανάτου. Μὴ μυκτῆριζε ἄνθρωπον· μηδὲ βδελύσσου τινὰ πτωχόν, διὰ σήματι πενιχρῶ παρατηρούμενος τὴν ἐσθῆτα· μὴ μαλακοῖς χρώμενος ἱματίοις· μὴ ἐσθῆτι τὰ φαινομένου δικαίου· μὴ ἐν ῥυπαροῖς ἱματίοις προσερχόμενος· καὶ σακκοφορῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· 28.1642 καὶ φανεῖς ἀνθρωπάρεσκος. Σάκκον δὲ ἂν ἔχῃς, ἵνα πενθῆς τὰς ἀμαρτίας σου, σκόπει μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλ' ἔσωθεν τοῦ ἱματίου σου ἐν τῇ σαρκί σου ἔστω πρὸς δαμασμὸν τῶν ἀτάκτων παθῶν. Μὴ θέλε δόξαν καὶ ἔπαινον παρὰ ἀνθρώποις ἔχειν. Ὅλως τρίχας μὴ τρέφε· ἔκοψε γὰρ τὸ τοιοῦτον σῆμα ὁ Ἀπόστολος· μὴ ξηροῦ τὸ γένειον· μηδὲ περικου ρείοις χρῶ κειρόμενος. Εἰ δύνασαι καὶ ἐβδομάδος νηστεύειν, μηδενὶ δείκνυε· καὶ ἔσται ὁ μισθός σου πολὺς. Κρεῶν δὲ ἀπέχου· οὐχ ὡς βδελυσσόμενος τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀποκόπτων τὸ σῶμα τῆς πολλῆς τροφῆς, καὶ ἀνάξιον τὸ αὐτὸ ποιῶν τῶν καλῶν βρωμάτων, ἀντὶ δὲ τῶν ἐπιγείων τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ὀρεγόμενος· πᾶς γὰρ μετριάζων δαψιλεῖα τροφῶν βοηθεῖ τῷ σώματι· καλὸν δὲ ἐστὶ πάντα ἐγκρατεῦσθαι διὰ τὴν πολυσαρκίαν. Οἴνου μὴ λάμ βανε ὅλως· ἢ μόνον τοῦ γεύσασθαι ἐν εὐχαριστίᾳ· καὶ εὐλόγει τὸν Θεὸν τὸν κτίσαντα· ἐὰν γὰρ καὶ σὺ, ὡσπερ ὁ τίμιος Τιμόθεος, διὰ πολλὴν ἐγκράτειαν εἰς νόσον περιπεσεῖν ἔχῃς, ὀλίγω οἴνω χρῶ· τὸ γὰρ ὀλίγον φάρμακόν ἐστὶν ἰάσεως· πολὺ δὲ αὐτῷ χρώμενος ἀμφοτέραις ἀσθενείαις σεαυτὸν περιβαλεῖς· εἰ δ' ἕως ποτηρίων δύο ἢ τριῶν· περισσὸν δὲ μὴ. Εἰ δύνασαι ἀνυπόδητος ὀδεύειν, γενναίως ποιήσεις· εἰ δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ὑποδήσεως, φιλά ἔσονται τὰ ὑποδήματά σου καὶ μὴ θέλε κατακεκοσμημένοις ὑποδήμασι, κοσμικῶ σήματι μὴ περιδέεσθαι. Τοῖς παροῦσιν ἄρκου μετρίως. Εἰ δὲ περισσὸν κρέας καὶ οἶνος, δίδου αὐτὰ πτωχοῖς, ὀρφανοῖς, χήραις, ἀδυνάτοις, ξένοις, ἀσθενούσι, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ· καὶ ἔσται ὁ μισθός σου πολὺς. Ἐὰν ἐπὶ ξένης, μὴ θέλης ἑαυτὸν κομπάζειν· ἀλλ' ἴσος γίνου τοῖς ἀδελφοῖς σου ἐν λαχάνοις χρώμενος, καὶ ἑτέροις βρώμασιν. Ἐὰν δὲ χρεῖα ἐστὶ, χρῆ καὶ ἰχθύος μεταλαμβάνειν. Πάλιν δὲ λέγω· ἐὰν ἀρρώστησης καὶ λάβῃς, οὐκ ἔστιν ἄμαρτία· εἰ δὲ ἠττηθῆς ἐν τῇ νόσῳ βαρέως, καὶ φάγῃς ἐπιθυμῆ τὸν ὀλίγον· διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός σου οὐκ ἔστι κρῖμα· ἠττημα μὲν σοὶ ἐστὶν· μὴ λόγιαι δὲ αὐτὸ ἀμαρτίαν· λυπήθητι δὲ, ὅτι ἀνεκόπῃς τῆς πολιτείας σου, καὶ ὑπεχαλάσθῃς τοῦ στερεοῦ λογισμοῦ. Εἰ δὲ καὶ λουτρῶ χρῆσασθαι ἀναγκασθῆς διὰ τὴν νόσον καὶ ἅπαξ καὶ δις, οὐκ ἔστιν ἔγκλημα· ὑγιαίνων δὲ οὐ χρεῖαν ἔχεις λούσασθαι· κἂν ἱερεὺς εἶ· ἀλλὰ μᾶλλον ὑγιαίνοντος τοῦ σώματος χαμεύνην θέλε καὶ βιάζεσθαι εἰς πάντα. Πρὸ πάντων δὲ τέχνην γίνωσκε· ἢ ἐν ἀργῷ ἐργάζου· ἵνα μὴ ἀργὸς ἐσθίῃς τὸν ἄρτον· μᾶλλον δὲ ἐργάζου ἐν τοῖς ἐργοχείροις σου, ἵνα ἔχῃς δοῦναι πτωχοῖς καὶ ξένοις, ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις· καὶ ἦν μεταξὺ ἀδελφῶν οἰκῆς, καὶ ἔχῃς γονικὸν χωρίον, δικαίως συνάγων καρπούς, καὶ μὴ ἐξ ἀδικίας καὶ πλεονεξίας· πρῶτον τὰς ἀπαρχάς σου τοῖς ἱερεῦσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρόσφερε· ἔπειτα χήρας καὶ ὀρφανούς ἀνάπαυε, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδυνάτους, ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων· μὴ ἀπὸ τόκων καὶ πλεονεξίας. Εἰ δὲ καὶ μόνος καθέζη, μὴ ὑβρίζῃς τὴν ἀσκησιν τῆς ἡσυχίας· εἰ ἐν μοναστηρίῳ ἡσυχάζεις, καὶ κτήση χωρίον καὶ πραγματεύου καὶ ἡσυχάζῃς· ἀλλ' ἐμπαίζεις καὶ ἐμπαίζεσαι. Καθήμενος ἐν μοναστηρίῳ, μὴ θέλε ἀργὸς εἶναι, καὶ ὑπὸ ἄλλων τρέψου· ἵνα τὴν ἐφήμερον ἔχῃς τροφήν. Καὶ εἰ ἑτέρους νέους ἔχεις περὶ σεαυτὸν, πρῶτον μὲν ταπεινοφροσύνην δίδασκε· καὶ μὴ θέλε αὐτοὺς εἶναι διδασκάλους. Ἐὰν ἴδῃς ψυχὰς σωζομένας διὰ σοῦ, σπούδασον τελειῶσαι τῶν πέντε ταλάντων, ὧν εἴληφας ἀπολαβεῖν τὰ διπλάσια. Μερίμνα ἐπιμελῶς τὰς περὶ σεαυτὸν ψυχὰς· καὶ ἐπίστυφε πάντοτε τοὺς νεωτέρους ἰδιάζειν ἕκαστον τούτων, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ καὶ τῇ

συναναστροφῇ τῆς τραπέζης, καὶ συνάξεως τῆς ψαλμωδίας· ἐν δὲ τῷ ὑπνεῖν αὐτοῦς, ἔχειν ἕκαστον σάκκον κεκρυμμένον, ἵνα ἐν τῇ εὐχῇ τῆς νυκτὸς ἔτοιμος εὐρέθῃ· σπουδάζε ἀγρυπνεῖν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ εὐχαῖς ἐν μέτρῳ· καὶ ἐν ἡμέρᾳ μὲν εὐχέσθαι συμμέτρως, καὶ ἐν νυκτὶ ὡσαύτως· μὴ χρονίζειν δὲ ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ βαττολογεῖν· σὺν μέτρῳ δὲ ψάλλειν· ἵνα μὴ περικακῶσιν αἱ ψυχαί. Θέλε δὲ τοὺς παῖδας σιωπητικῶς προβιβάζειν. Εἰς καπηλεῖον ὄλως μὴ εἰσέλθῃς· ἀλλ' ἐὰν ἀνάγκη γένηταί σοι, ἐπὶ ξένης γενομένῳ, καὶ χρεῖαν ἔχῃς ἐδέσματος· ἀποστείλας ἀγόρασον· καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ φάγε καὶ πίνε, ἐν τόπῳ ἀνακεχωρισμένῳ. Ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἐκκλησία ἐν τῷ τόπῳ, ἢ ἐκκλησία ὀρθοδόξων, καὶ ἀνάγκη σοι γένηται εἰσελθεῖν ἐν πανδοχείῳ· μὴ θέλε μείναι ὅπου εἰσὶν γυναῖκες, μήτε εἰς καπηλεῖον, μήτε μετὰ τῶν εἰσιόντων εἰς θέατρον, ἢ εἰς κυνήγιον εὕρισκομένων· εἴπερ ἐστὶ σοι δύναμις, μηδὲ εὖξῃ μετ' αὐτῶν· εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, καὶ συγχωρηθῆς αὐτοῖς· ὑπὸ τῶν μειζόνων οἱ συγχωρήσαντες ὄψονται· σὺ δὲ τούτων παραφυλάσσω, γυμνάζων σεαυτόν. Αὐταὶ μὲν ἐντολαὶ ἀρμόζουσιν μοναχοῖς καὶ ἱερεῦσι, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκρατευομένοις χήραις τε καὶ Χριστιανοῖς ἀληθινοῖς τοῖς ἐν γάμῳ σεμνῶ πολιτευομένοις· εἰ δέ τις ἱερεὺς τυγχάνει, ὀφείλει τὴν 28.1644 ἱερωσύνην φυλάξαι σὺν τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς μετὰ τῶν ἐντολῶν τούτων· τοιοῦτος γὰρ θέλει εἶναι νηφάλιος, σπουδαῖος ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἀνεξίκακος, χρηστὸς, φιλόρφανος, φιλόπτωχος, φιλόξενος, φιλάγαθος, ἥρεμος, στερεὸς τῇ πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώμῃ, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, ἀπεχόμενος γυναικῶν, πρωτότυπος σπουδάζειν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ συνάξει τῆς ψαλμωδίας· μὴ ἀμελεῖν τοῦ ποιμνίου· μὴ βδελύττεσθαί τινα· μὴ πλήκτην, μὴ εἶναι πάροινον, μὴ φιλάργυρον, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγω· μὴ προσωπολήπτην, τοῦ ἐλέγξει ἐν παραπτώμασι μικροῦς τε καὶ μεγάλους, ἰδίους καὶ ἀλλοτρίους· μὴ ἔᾶν ψωριᾶν τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης· ἀλλὰ μᾶλλον καθαρίζειν αὐτὰ, πρῶτον διὰ τῆς μετανοίας, εἶτα πάλιν συναγελάζειν αὐτὰ ἐν τῇ μάνδρᾳ, τουτέστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ταῖς χήραις, καὶ πᾶσι τοῖς λαϊκοῖς τοῖς κατηχουμένοις, τοῖς λαϊκοῖς καὶ μονάζουσι, καὶ τοῖς ἐν σεμνῶ γάμῳ πολιτευομένοις παραγγέλλειν μετανοεῖν· καὶ τοῦτο οὐχ ὡς διαφόρου νόμου, καὶ ἐκάστου λόγου διαστελλομένου· ἀλλ' εἷς ἐστίν· διαστελλόμενος δὲ ἐν πᾶσιν Χριστιανοῖς· ταῖς γυναῖξι δὲ παραγγέλλειν ὄλως μὴ λαλεῖν, μηδὲ κἂν ἓνα λόγον ἐν ψιθυρισμῶ· μήτε συμπάλλειν μοναχοῖς, μήτε συνυπακούειν· εἰ μὴ μόνον σιγᾶν καὶ εὐχέσθαι τῷ Θεῷ δι' ἐντεύξεως καὶ σεμνῆς πολιτείας· μὴ ἔχειν αὐτὰς λαμπρὰν ἐσθῆτα, μηδὲ χρυσόπαστα ἐνδύματα, ἢ κόσμια διὰ μαργαριτῶν· μηδὲ τὰ πρόσωπα αὐτῶν τελείως φαίνεσθαι μήτε ἐν ἀγορᾷ μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ. Αὐταὶ εἰσὶν αἱ σωτήριοι διδασκαλίαι τῶν ἀγίων τριακοσίων ὀκτῶ καὶ δέκα θεοφόρων Πατέρων, αἱ ὀδηγοῦσαι εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα· ἣ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.